

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

УДК 911.375.3(188.8)(477):33-026.15

Р.М. КРАМАРЕНКО,
к.е.н., доцент, докторант кафедри міжнародного обліку і аудиту,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Механізми розвитку креативних систем українського мегаполіса

У статті проаналізовані стратегічні моделі розвитку міста Києва. Досліджені встановлені міською владою кроки модернізації столиці. Визначені елементи розвитку інноваційного підприємництва в місті Києві, які стримують процес креативної модернізації столиці.

Ключові слова: стратегічні ініціативи, креативний розвиток, модернізація, креативна система.

Р.М. КРАМАРЕНКО,
к.э.н., доцент, докторант кафедры международного учета и аудита,
Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Механизмы развития креативных систем украинского мегаполиса

В статье рассмотрены стратегические модели развития города Киева. Исследованы установленные городскими властями пути модернизации столицы. Определены элементы развития инновационного предпринимательства в городе Киеве, сдерживающие процесс креативной модернизации столицы.

Ключевые слова: стратегические инициативы, креативное развитие, модернизация, креативная система.

R.M. KRAMARENKO,
Ph.D., associate professor, doctoral student in international accounting and auditing
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

The mechanism of Ukrainian megapolis creative systems development

The article deals with strategic models of Kyiv city development. The ways of capital modernization is analyzed. The elements of the development of innovative entrepreneurship in Kyiv that impede the creative modernization of the capital is determined.

Keywords: strategic initiatives, creative development, modernization, creative system.

Постановка проблеми. Суттєвим недоліком багатьох аналітичних моделей прогнозування розвитку мегаполісів є наявність в них відомчого підходу. Тобто при плануванні стратегій розробляється механізм впливу (регулювання) лише на певний сегмент, що підпорядкований одному органу влади і ігнорується іншими, а це призводить до того, що потенційні можливості розвитку столичного міста виявляються обмеженими, що веде не лише до наявних неточностей у розроблених перспективах, а й до значних прорахунків у плануванні діяльності адміністративних органів влади. Характерним прикладом таких, дуалістичних за своєю суттю, підходів може вважатися розроблення проекту Страте-

гії розвитку Києва до 2025 року, в якому повною мірою відображена перспектива модернізації інфраструктури міста, проте нічого не сказано про те, якими мають бути встановлені компенсаційні зв'язки між тими її «навантажувачами», що не знаходяться в підпорядкуванні міської влади й тими, що розташовані на території мегаполіса, проте відомчо з ним роз'єднані. Водночас утворюючи окрім власного ще й міський бренд, непідпорядковані міській владі структури несуть тим не менше у своїй назві приналежність до мегаполіса (Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Київський національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка тощо). Про високу якість товарів, що були ви-

роблені у столиці, також доволі красномовно може говорити словосполучення «Зроблено в Києві», а унікальний природно-культурний заповідник «Києво-Печерська лавра» доволі справедливо, щодо своєї головної місії, завжди вважатиметься туристично-релігійним центром православ'я.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Внесок у розвиток сучасного аналізу механізму розвитку креативних систем столичних мегаполісів був зроблений як вітчизняними, так і зарубіжними вченими, зокрема Е. Алаєвим, З. Варналієм, Дж. Лессінджером, О. Гранбергом, Б. Данилишиним, М. Долішнім, Р. Кларком, І. Івановим, Б. Лавровським, Н. Мікулою, В. Пилою, С. Романюком, В. Симоненком та цілим рядом інших науковців.

Мета статті полягає в дослідженні механізмів розвитку креативних систем української столиці.

Виклад основного матеріалу. З огляду на таку, багато у чому парадоксальну, схему підпорядкування різного числа об'єктів господарювання столиці України, розроблення секторальних основ її перспективою розвитку має бути чітко визначено у відповідності до основних селективних стратегічних ініціатив найбільшого мегаполісу держави (див. рис.).

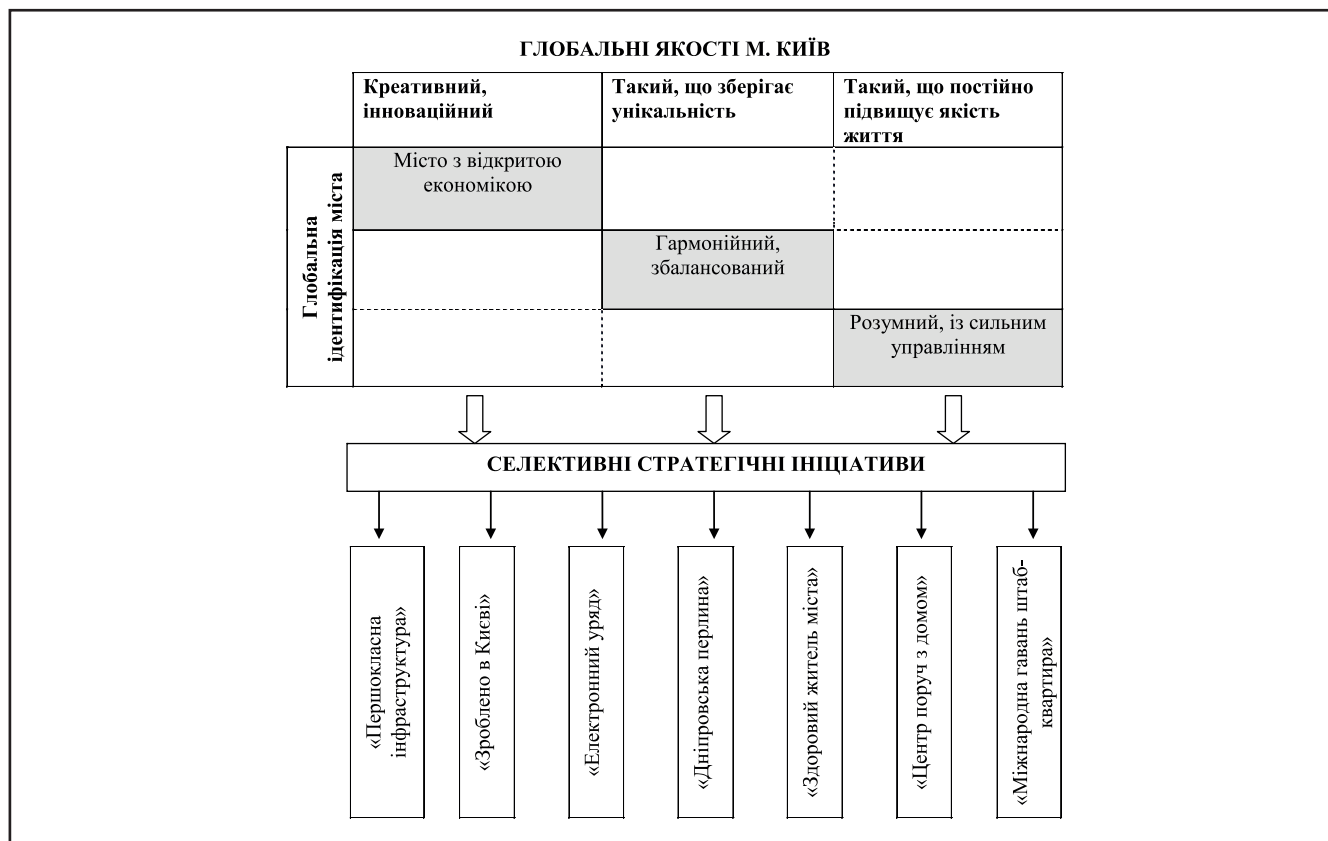
Верхня частина наведеного вище рисунку визначає всі можливі варіанти розвитку українського мегаполіса в глобальній системі орієнтирів. Якщо, приміром, взяти до уваги, що місто в європейській сітвовій архітектурі визначається як креативне і інноваційне, то базова модель у межах глобальної ідентифікації столиці ідентифікуватиметься як місто з відкритою економікою. З іншого боку, унікальність (неповторність) відобразатиме гармонійний, збалансований розвиток столиці України. Натомість таким, що постійно підвищує якість жит-

тя, є так званий розумний центр із сильним управлінням, що базується на моделі електронного уряду та стратегічних ініціативах «Здоровий житель міста» та «Центр поруч з домом».

Стратегічна ініціатива «Першокласна інфраструктура» являє собою комплекс заходів, що зорієнтовані на модернізацію шести основних груп об'єктів: трансформаторні підстанції та кабельні ЛЕП; тепломережі та тепlopункти; водопровідні мережі та водозабірні станції; каналізаційні мережі та міський колектор; житлові будинки та ліфти в житлових будинках; дороги, зупинки міського пасажирського транспорту, дорожні знаки. За різними оцінками, коливання зношеності цих елементів інфраструктури знаходиться в межах від 16% (лінії електропередачі) до 99% (міський колектор) [1, с. 7].

Намічені міською владою кроки модернізації пропонують обґрунтування та розроблення на цій основі чотирьох етапів реалізації найбільш важливих заходів, що охоплюють докорінну реконструкцію теплоенергетичного господарства, водоканальної мережі, житлового фонду та транспортної інфраструктури. За розрахунками міської адміністрації, потреба в інвестиційних ресурсах задля проведення необхідних робіт може становити 3,9 млрд. євро [1, с. 7]. При цьому термін, на який розраховується проект, має завершитися в 2020 році. З цього випливає, що упродовж наступних п'яти років місто матиме першокласну інфраструктуру світового (європейського) рівня. Що, на наш розсуд, виглядає доволі ефемерним, адже не враховується те, що частина її елементів буде виведена з ладу.

Найважливішим для отримання міжнародних кредитів могли б стати проекти модернізації окремих споруд, фінансування яких мали б взяти на себе Європейський банк реконструкції і розвитку та частково Світовий банк, а також на комерційній

Стратегічні моделі розвитку міста

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

основі ряд потужних європейських банків. Загальне поле очікуваного розподілу ресурсів виглядає таким чином:

- реконструкція теплових мереж загальною вартістю 1,5 млрд. євро;
- модернізація водопровідно-каналізаційного господарства (0,810 млрд. євро);
- реконструкція електричних мереж (0,220 млрд. євро);
- модернізація житлового фонду та заміна ліфтів (0,224 млрд. євро);
- будівництво нової гілки метрополітену та розширення вже існуючих ліній (0,944 млрд. євро);
- закінчення об'їзної міської дороги (0,173 млрд. євро);
- розбудова паркінгів (0,034 млрд. євро).

Щоправда, наведені вище заходи можуть залишитися не-реалізованими в разі формулювання нечітких комерційних пропозицій, недостатньо обґрунтованих для західних інвесторів бізнес-планів та гарантій повернення отриманих кредитів.

Створювальний бренд і водночас стратегічна ініціатива «Зроблено в Києві» має за мету виведення столиці України в число інноваційно впізнаних лідерів. Основними складовими такої діяльності мають стати: створення вільної зони медичних послуг, що має включати організацію центру охорони здоров'я та медичних послуг, створення біотехнологічного (фармацевтичного) кластера; формування центру точного машинобудування (радіолокація, засоби зв'язку, виробництво високоточної зброї). Серед інших форм організації підприємництва слід назвати також Центр підготовки спеціалістів цивільної авіації, Науково-дослідний аграрний центр, Центр комерційного трейдингу, IT-аутсорсинг центр, Центр культури та туризму.

Водночас гальмівними елементами розвитку інноваційного підприємництва, в тому числі у сфері малого та середнього бізнесу, в Києві слід вважати такі:

- відсутність або ж недостатня фінансова забезпеченість венчурних фондів та компаній, які могли б гарантувати як існуючим, так і потенційним інвесторам отримання прибутків, або ж гарантування повернення вкладених коштів;
- недостатня розробленість сутнісної основи інноваційних фірм швидкого економічного зростання (кластери, технопарки, іннотехи, технополіси, техногрупи, вільні економічні зони тощо);
- необхідність визначення чітких секторальних та горизонтальних пріоритетів інноваційного розвитку (біотехнології, туризм, високоточне машинобудування, виробництво зброї, креативні сфери підприємництва тощо);
- розроблення основних засад регуляторної державної столичної політики розвитку інноваційних підприємств малого і середнього бізнесу та розвиток їх кооперативних зв'язків із країнами Європейського Союзу.

Реалізація стратегічної ініціативи «Електронний уряд» є важливою перевагою моделі сучасного управління містом, що передбачає автоматизацію взаємодії населення з бізнесом через інтернет-портал, обов'язкове введення електронних систем управління, запровадження електронного документообігу. Фактично всі заявлені вище заходи пов'язані з моделлю взаємодії в мегаполісі, що охоплює інновації, недоторканість території міста, підвищення якості життя та гармонійність внутрішніх та зовнішніх, у тому числі міжнародних, міських відносин.

Формування «Культурної долини» потребує значних секторальних змін у житті міста і перетворення закладів культури в активні бізнесові суб'єкти, що здатні вирішувати не лише складні творчі проблеми, а й економічні, і водночас бути такими, що чітко ідентифікуються на європейському континенті. Серед найважливіших заходів реалізації цієї стратегічної ініціативи слід назвати:

- ремонт, модернізацію існуючих об'єктів шляхом залучення державних, приватних, закордонних інвестицій;
- створення на базі студії імені Довженко «Долини кіно-виробництва»;
- будівництво потужного багатофункціонального культурно-театрального комплексу з великою кількістю місць;
- створення єдиного культурно-інформаційного порталу;
- проведення низки міжнародних заходів, що розраховані як на вітчизняну так і на загальноєвропейську аудиторію (національні і міжнародні фестивалі та свята, театралізовані шоу, кіно- та театральні фестивалі, різні музичні фестивалі, виставки квітів, моди, кулінарні конкурси, аукціони тощо).

Водночас, за даними проведеного у 2011 році опитування, найбільш складною, на думку експертів, проблемою для усвідомлення громадою і жителями міста Києва як однієї з культурних столиць Європи є долання певних стереотипів, що склалися останнім часом. Їх можна звести до п'яти основних:

1. Столична провінційність та долання її ототожнення серед певних верств киян з поняттям «шароварна Україна».
2. Маргіналізація частини інтелігенції, відсутність повноцінних лідерів, що здатні просувати досягнутий раніше культурний рівень столиці на пан'європейський щабель.
3. Стрімка втрата Києвом культурно-архітектурної неповторності, в тому числі внаслідок архаїчної забудови центральної частини міста.
4. Низька конкурентоспроможність музеїв Києва, діяльність яких змінюється доволі повільно і не скерована на постійну роботу із відвідувачами.
5. Нагальна потреба у розвитку повномасштабного співробітництва держави, міста та закладів культури [2, с. 23].

Доволі привабливою також виглядає стратегічна ініціатива – «Дніпровська перлина», яка першою чергою передбачає підвищення якості життя, що базується на усвідомленні громадянами міста та його гостями унікальності мегаполіса. Найважливішими заходами реалізації цього напряму розвитку Києва мають стати такі:

- використання унікального пейзажу та природного ландшафту для формування рекреаційної зони столиці;
- створення нових робочих місць і додаткових надходжень до бюджету міста внаслідок залучення інвестицій та використання територій в рекреаційних, розважальних та туристичних цілях;
- покращення якості життя киян завдяки підтримці належного стану екологічного середовища міста;
- зменшення негативного сприйняття гіперурбанізованих районів міста, внаслідок його масової забудови [1, с. 12].

Найважливішими заходами антропогенного проектування міста могли б також стати: розширення числа пішохідних та вело-доріг, створення спортивних споруд, будівництво конференц-центрів, парків розваг, басейнів, готелів тощо.

Реалізація стратегічної ініціативи «Здоровий житель міста» базується на поєднанні підходів щодо якості життя з наслідка-

ми розвитку інноваційної економіки та передбачає проведення низки заходів, що несуть в собі не лише елементи обов'язкового створення матеріально-технічних об'єктів системи охорони здоров'я, ранньої профілактики хвороб, спорту, а й пропаганду здорового способу життя. До числа негативних заходів, що гальмують відповідний перехід, слід віднести недостатнє зростання обсягів інвестування в спортивну інфраструктуру, збільшення серед населення малорухливих видів діяльності, надмірне захоплення молоді комп'ютером та Інтернетом.

Основними напрямками реалізації зазначеної стратегічної ініціативи є:

- значне збільшення кількості спортивних майданчиків, котрі не потребують суттєвого зростання асигнувань;
- створення умов для співфінансування будівництва нових спортивних споруд;
- розроблення та прокладання багатьох велосипедних маршрутів як частини єдиної транспортної мережі. Основою цієї роботи має бути європейська модель стимулювання здорового способу життя та використання екологічно чистих видів транспорту;
- створення сучасного спортивного комплексу столиці [1, с. 13].

В основі реалізації стратегічної ініціативи «Центр поруч з домом» лежить ідея підвищення якості життя жителів міста та його гармонійності. З огляду на це передбачається створити у місті декілька багатофункціональних (ділові, туристичні, культурні, адміністративні, комплексні) центрів, які сприятимуть, з одного боку, розвантаженню історичного центру міста та сконцентрованої в ньому столичної інфраструктури, а з іншого – дозволять подолати елементи периферійності окремих районів міста. Втім перевагами такої поліфункціональності Києва можуть стати:

- стимулювання економічного зростання;
- стала підтримка довкілля;
- формування міжструктурних зв'язків між територіями;
- зменшення числа неефективних зв'язків між окремими міськими інституціями;
- зменшення людського та транспортного навантаження на історичний центр;
- зменшення перенаселення окремих районів міста та перехід до збалансованої моделі розселення населення;
- сприяння кращій матеріальній забезпеченості незахищених верств населення [1, с. 14].

Основними заходами, що розраховані на реалізацію цієї ініціативи, мають стати:

- розвиток альтернативних центрів міста та створення в них додаткових можливостей для працевлаштування; розбудова сучасної інфраструктури європейського зразка;
- вторинна забудова промислових зон, що вивільняються внаслідок розширеної деіндустріалізації столиці;
- обмеження розміщення комерційної нерухомості в центрі міста та переорієнтація транспортних потоків в ньому;
- пріоритети розміщення сучасних бізнес-центрів, ТРЦ, готелів, виставкових центрів та об'єктів соціальної інфраструктури на лівому березі Дніпра;
- будівництво нової Подільсько-Воскресенської лінії метро.

Реалізація стратегічної ініціативи «Міжнародна гавань, штаб-квартира» базується на двох основних моделях роз-

витку – запровадженні інновацій та випереджаючого розвитку господарства столиці. Основними перевагами для міста, яке бере на себе імплементацію такої ініціативи, є:

- створення нових робочих місць;
- зростання відрахувань до бюджету міста;
- селективний приплив креативних кадрів у місто та посилення конкуренції за робочі місця;
- підвищення якості освіти і міської інфраструктури;
- запровадження інноваційних систем в розвиток місцевого бізнес середовища.

Водночас формування додаткових переваг потребуватиме розроблення та введення в правове поле України низки юридичних заходів, як на регіональному так і на наднаціональному рівнях, зокрема:

- спрощення дозвільної системи та процедур реєстрації бізнесу;
- забезпечення необхідної потужності та надійності інформаційно-комунікативної інфраструктури;
- спрощення та прозорість передавання об'єктів під реконструкцію (модернізацію) або ж технічне оновлення;
- проведення масивної інформаційної компанії щодо закріплення та розвитку позитивного іміджу Києва як перспективного центру міжнародного бізнесу.

Висновки

Секторальні та інфраструктурні зміни, що відбуватимуться в столиці України у період до 2025 року, сприятимуть зростання рівнів її конвергенції з містами Центральної та Східної Європи (Варшава, Прага, Будапешт) і передбачають значне зростання ВРП, збільшення кумулятивних і капітальних інвестицій з розрахунку на душу населення, значне збільшення розмірів заробітної плати. Основним напрямом реалізації Стратегії розвитку Києва протягом 2015–2025 років має бути поліпшення життя киян, що охоплює такі найважливіші сектори: транспорт, житлово-комунальне господарство, систему охорони праці, стан довкілля, безпеку, культуру, туризм та інші креативні сфери, які потребують подальшої комерціалізації та суттєвого підвищення якості послуг, що надаються.

Основним інструментом реалізації Стратегії розвитку Києва на період до 2025 року, як і в інших європейських столицях, залишатиметься його бюджет, що скерований на гармонізацію відносин людина – місто – довкілля – економіка. Водночас при розробленні та реалізації низки масштабних інфраструктурних проєктів доцільним може виявитися поширення державно-приватного партнерства та співробітництва з відомими міжнародними установами – Європейським банком реконструкції та розвитку, Світовим банком, іншими європейськими установами. Найбільш ефективними механізмами реалізації амбітних планів можуть бути такі: надання низьковідсоткових кредитів, отримання грантів, прямих і портфельних інвестицій, укладання багатосторонніх фінансових угод на модернізацію столичної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку Києва до 2025 року. Проєкт. 31 травня 2011 р. – К.: КМДА, 2011. – 65 с.
2. Проєкт щодо розроблення Стратегії розвитку міста Києва до 2025 року. Розвиток туризму та культури. 12 травня 2011 р. – К.: КМДА, 2011. – 32 с.